

МОДИФІКАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ЦІН

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти і методи ціноутворення, проаналізовано роль державного регулювання цін в Україні.

Аннотация. Рассмотрены теоретические аспекты и методы ценообразования, проанализирована роль государственного регулирования цен в Украине.

Annotation. The theoretical aspects of pricing method have been examined, the analysis of the role of the political of the state price adjustment in Ukraine has been made.

Ключові слова: ціноутворення, ринкова ціна, вартісний та споживчий методи ціноутворення.

Ціноутворення, як у теоретичному аспекті, так і в практичній діяльності, завжди було і залишається актуальною темою для вчених, оскільки ціна є однією з базових інструментів, яка регулює суспільне виробництво, діяльність підприємств та різних галузей. За допомогою ціни як важеля суспільної виробничо-господарської системи формуються економічні відносини держави.

Ціна як економічна категорія використовується для реалізації фінансових відносин, стимулювання розвитку науково-технічного прогресу, формування структури споживання і товарообігу [1, с. 17].

Глибоко питання ціноутворення були розглянуті родоначальниками англійської класичної політичної економії В. Петті, А. Смітом і Д. Рікардо, які прагнули застосувати трудову теорію вартості до дослідження внутрішнього змісту і розвитку економіки. Розвинув і поглибив трудову теорію вартості К. Маркс.

Трохи з іншої сторони питання ціноутворення були розглянуті представниками неокласичного напрямку політичної економії на чолі з професорами Віденського університету К. Менгером, О. Бем-Баверком і Ф. Візер, які надалі іменувалися австрійською школою граничної корисності. Американець Дж. Б. Кларк доповнив теорію граничної корисності споживчих благ теорією граничної продуктивності праці і капіталу [1, с. 23].

А. Маршалл у центр дослідження поставив формування на різних товарних ринках цін під впливом взаємодії попиту і пропозиції, тобто намагався поєднати вчення про вартість Д. Рікардо з теорією граничної корисності, при цьому були виявлені кількісні залежності між ціною та попитом, ціною та пропозицією.

Проблему ціноутворення розглядають та вивчають і сучасні українські вчені, такі, як: Попов О. Є., Українська Л. О., Пономаренко О. О., Артус М. М., Гриценко А. А., Колесніков О. В., Корінев В. Л., М. Павлишенко, А. Шевченко, Шкварчук Л. О. Над вдосконаленням теорії ціноутворення та розробкою практичного формування цін працюють також зарубіжні автори: Дж. Дейлі, Долан Р. Дж., Негл Т. Т., Салімжанов І. К., А. Чубаков, Цацулін А. Н. та ін.

Мета цієї статті – виявлення основних теоретичних аспектів, що проявляються у сфері ціноутворення, аналіз існуючих методів ціноутворення, методів державного нагляду та регулювання цін.

В умовах трансформаційної економіки Україна вимагає якісної зміни підходів до процесу формування ціни. Державне регулювання економічних процесів було раніше всеохоплюючим, політика цін передбачала повний контроль за ціноутворенням всіх галузей народного господарства. Суворе регламентація та розрахунок середньогалузевих цін товаровиробників призводили до того, що діяльність окремих підприємств та ланок народного господарства мала збитковий характер.

При ринковому ціноутворенні реальний процес формування цін відбувається не на виробництві, а у сфері реалізації продукції, тобто на ринку під дією попиту і пропозиції, товарно-грошових відносин. Ціна товару та його користь проходять перевірку на ринку й остаточно формуються на ньому.

Сучасні методи ринкового ціноутворення, що обираються підприємством, базуються на двох альтернативних підходах до встановлення ціни – витратному та ціннісному. Витратні і ціннісні підходи до ціноутворення притаманні будь-якій економіці ринкового типу. І якщо витратні методи використовуються при формуванні цін і тарифів на товари та послуги, що підпадають під державне регулювання (фіксовані і регульовані), то ціннісні методи більш притаманні вільному ціноутворенню.

Суть вартісного методу полягає у визначенні ціни витратами живої та уречевленої праці. Даний метод використовувався в плановій економіці. Завдання планового ціноутворення зводилось до точного обліку цих витрат, а безперешкодна реалізація продукції за такими цінами здійснювалась через адміністративний апарат. На думку автора, на сучасному етапі витратний метод не втратив своєї актуальності, але він є неповним, оскільки в його межах не був сформований базис для досліджень вільного ціноутворення. Даний метод не пояснює того факту, що у сучасних суспільствах з трансформаційною економікою з'явилась можливість збільшення виробництва натурально-речового продукту при скороченні зайнятих безпосередньо продуктивною працею [2, с. 55].

Ринкове ціноутворення базується на споживчому методі, згідно з яким ціна визначається граничною корисністю благ.

Оскільки жоден із методів не є відображенням сучасного стану ціноутворення в умовах трансформаційної

економіки, а лише висвітлює окремі моменти, то слід застосувати принцип доповнення, згідно з яким цілісність явища може бути отримана лише при розгляді взаємовиключних теорій, які тільки разом вичерпують усю інформацію.

В області ціноутворення принцип доповнення означає необхідність поєднання вартісних та суб'єктивно-психологічних факторів.

Такий підхід набуває особливої актуальності для України, бо трансформація її економіки має інверсійний характер, пов'язаний з перестановкою у послідовності економічних перетворень. Це пов'язано з тим, що в Україні важливу роль відіграє трудова детермінанта, але разом з цим важливого значення набувають і постіндустріальні форми [3, с. 117].

На рисунку запропонована модель ціни, де вона становить вартісну компоненту, яка скоригована на суб'єктивний фактор.

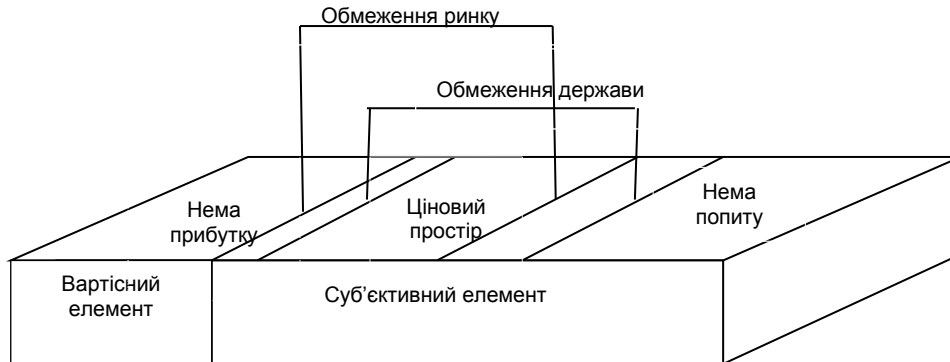

Рис. Економічна модель комплексної ціни

Кожне розвинуте суспільство з ринковою економікою базується на регулюванні економіки засобами змішаного типу розумного поєднання ринкових відносин і державного управління. Тому в умовах ринкової економіки України найбільш прийнятною вважається необхідність доповнення ринкового саморегулювання цілеспрямованим регулюючим впливом держави на процес ринкового ціноутворення.

Державне регулювання цін – це діяльність держави, спрямована на встановлення і підтримку певного рівня цін. Запроваджуючи державне регулювання цін, держава робить спробу за допомогою законодавчих адміністративних і фінансово-кредитних заходів впливати на ціни таким чином, щоб сприяти стабільному розвитку економічної системи держави. Регулювання цін становить не одно-разовий акт із впливу на рівень цін, їх динаміку і співвідношення, а комплекс заходів з активізації всіх ціноутворюючих факторів з метою нейтралізації циклічних коливань процесу відтворення [2, с. 136].

Існуючий в Україні механізм державного регулювання ціноутворюючих факторів працює в цілому незадовільно і вимагає кардинального вдосконалення. Чи не єдиним його елементом була кредитно-грошова політика уряду та НБУ, спрямована на підтримку валютного курсу національної грошової одиниці, обмеження грошової маси, регулювання облікової ставки і норм обов'язкового резервування залучених комерційними банками коштів. Наступним антиінфляційним методом, який використовується державою в останні роки, є скорочення соціальних та інвестиційних витрат з метою мінімізації бюджетного дефіциту. Реалізація цієї політики відбувається шляхом нагромадження заборгованості із заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплатах, радикального скорочення дотацій промисловим сільськогосподарським підприємствам, зростання внутрішнього та зовнішнього державного боргу.

Наук. керівн. Пономаренко О. О.

Література: 1. Артус М. М. Функціонування системи цін у фінансовому механізмі ринкової економіки України : монографія / Артус М. М. – К. : Новий Світ, 2010. – 307 с. 2. Зборовська О. М. Ціноутворення як основа ефективності функціонування підприємств та чинник підвищення добробуту населення : монографія / Зборовська О. М. ; за ред. докт. екон. наук, проф. А. В. Череп. – Запоріжжя : Запорізьк. нац. ун-т, 2011. – 288 с. 3. Корінев В. Л. Цінова політика підприємства : монографія / Корінев В. Л. – К. : КНЕУ, 2008. – 257 с.